

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/91/77/95

ROCZNICE I ŚWIĘTA WAŻNE DLA POLAKÓW

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, KWIECIEŃ '95

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Zmianę systemu politycznego można zauważyć nie tylko w życiu publicznym lub gospodarce, wyglądzie ulic, warunkach życia i pracy. Można ją zaobserwować również przeglądając kalendarz, do którego powróciły święta państwowe przez wiele lat oficjalnie nie obchodzone.

W kwietniowym sondażu CBOS¹ zapytaliśmy ankietowanych, jakie święta spośród ustanowionych przez państwo są dla nich najważniejsze. Czy większą wagę przykładają do rocznic, które przez wiele lat były obchodzone „na przekór” władzom, czy też do świąt nie związanych bezpośrednio z politycznymi wyznacznikami ideologii państwowej, w znacznym stopniu niezależnych od ustroju politycznego?

W naszym sondażu nie uwzględniliśmy świąt o charakterze wyłącznie religijnym. Jednakże część respondentów wymieniała je spontanicznie w kategorii "inne święta..", wskazując najczęściej Boże Narodzenie i Wielkanoc.

---

¹ Badanie "Co o tym myślisz?", 7-11 kwietnia '95, reprezentatywna próba losowa dorosłych mieszkańców Polski (N=1177).

Tabela 1 w procentach

Które z poniższych świąt, rocznic są dla Pana(i) osobiście najważniejsze. Proszę wybrać nie więcej niż trzy odpowiedzi.	Wskazania respondentów według terminów badań	
	XI '93	IV '95
1 listopada - Wszystkich Świętych - Święto Zmarłych	62	64
3 maja - rocznica Konstytucji 3 Maja	31	35
8 marca - Dzień Kobiet	30	32
1 czerwca - Dzień Dziecka	30	28
11 listopada - Narodowe Święto Niepodległości	37	25
1 września - rocznica wybuchu II wojny światowej	23	23
8 maja - Dzień Zwycięstwa	18	16
4 grudnia - Barbórka	11	10
1 maja - Święto Pracy	10	8
1 sierpnia - rocznica wybuchu Powstania Warszawskiego	7	8
13 grudnia - rocznica wprowadzenia stanu wojennego	5	7
22 lipca - rocznica uchwalenia Manifestu PKWN	2	2
Inne święto	15	21

Odowiedzi uszeregowano według malejącego odsetka wskazań w kwietniu '95.

Podobnie jak w 1993 roku, najważniejszym świętem dla ankietowanych okazał się 1 listopada. Dzień ten wskazało niemal dwie trzecie respondentów.

Więcej niż co trzeci badany za najważniejsze święto uznaje 3 maja, rocznicę uchwalenia pierwszej polskiej konstytucji, ogłoszone świętem narodowym dopiero po roku 1989, tzn. po zmianie ustroju politycznego. Jest to jedno z tych świąt, których obchodzenie było kiedyś formą protestu wobec panującego ustroju.

Do tego rodzaju rocznic należy również 11 listopada - Narodowe Święto Niepodległości, które zajmuje wysoką pozycję w naszym rankingu dni ważnych dla Polaków. Co czwarty ankietowany uznał to święto za najważniejsze. Wprawdzie w porównaniu z poprzednim badaniem odsetek wskazujących tę datę wśród najważniejszych zmalał o dwanaście punktów procentowych (wtedy zajmowało drugie miejsce pod względem częstości wskazań) ale, jak się wydaje, nie świadczy to o mniejszym obecnie znaczeniu tej rocznicy dla badanych. Większa

"ranga" nadana temu świętu w 1993 roku wynika raczej z terminu realizacji badania (w listopadzie '93), który spowodował prawdopodobnie pewne zawyżenie wskazań.

Rocznica 11 listopada upamiętnia jedno z wydarzeń "niewygodnych" dla ustroju socjalistycznego. Dlatego dopiero po zmianie rządzących sił politycznych Święto Niepodległości odzyskało należną mu rangę. Po 1989 roku stało się jednym z najważniejszych świąt państwowych. Sondaż przeprowadzony przez CBOS wśród dorosłych Polaków potwierdził, że nie tylko władze państwowe uważają 11 listopada za dzień ważny w naszej historii.

Dużą wagę, jak pokazują wyniki badania, respondenci przywiązują również do świąt nie związanych z wydarzeniami historycznymi czy też rocznicami o charakterze martyrologicznym.

Dzień Kobiet (który zajął trzecie miejsce w rankingu) oraz Dzień Dziecka (czwarta pozycja) to święta pozbawione kontekstu historycznego czy też politycznego. W przeszłości święto kobiet było wprawdzie nieraz wykorzystywane w oficjalnej propagandzie, ale dla znacznej części kobiet pozostało jednym ze szczególnie miłych dni w roku. Wielu ankietowanych jako najważniejsze święta wymienia: 1 września - rocznicę wybuchu II wojny światowej, 8 maja - dzień zwycięstwa nad faszyzmem. Rzadziej wskazują badani na rocznicę wybuchu Powstania Warszawskiego czy też wprowadzenia stanu wojennego.

Generalnie można powiedzieć, iż największą popularnością cieszą się święta nie związane z wydarzeniami politycznymi (z wyjątkiem rocznicy uchwalenia konstytucji 3 maja), lecz w pewnym stopniu symbolizujące stosunek do drugiego człowieka: Dzień Zmarłych, Dzień Kobiet, Dzień Dziecka. Znalazły się one w czołówce świąt wymienianych jako najważniejsze dla ankietowanych.

Na postrzeganie ważności różnych rocznic wpływ mają nie tylko cechy społeczno-demograficzne ale także deklarowane poglądy polityczne badanych². Przyjrzyjmy się tym różnicowaniom, zaczynając od uroczystości majowych, które będziemy obchodzić w najbliższym czasie.

Święto pierwszomajowe stosunkowo niewielu badanych uznało za najważniejsze dla siebie. Najczęściej byli to ludzie młodzi (do 24 lat), z wykształceniem zasadniczym

---

² Zob. tabela aneksowa.

zawodowym, pracujący jako robotnicy niewykwalifikowani oraz rolnicy, a także osoby o lewicowych poglądach politycznych.

Natomiast dla znacznej części badanych dniem bardzo ważnym jest rocznica Konstytucji 3 maja. Największe znaczenie nadają mu głównie ludzie starsi, w wieku powyżej 55 lat, z wykształceniem wyższym, renciści i emeryci, a także osoby często praktykujące religijnie (kilka razy w tygodniu) i deklarujące prawicowe poglądy polityczne. Można przypuszczać, że dla części ankietowanych dzień ten jest przede wszystkim świętem religijnym.

Trzecie z majowych świąt, 8 maja, czyli Dzień Zwycięstwa, którego tegoroczne obchody wzbudzają tyle kontrowersji i nieporozumień w naszym kraju, jest uznawane za najważniejsze najczęściej przez ludzi starszych w wieku powyżej 65 lat (czyli przez tych, którzy czasy wojny przeżyli jako ludzie młodzi) oraz respondentów najmłodszych (do 24 lat). Cenią je również pracownicy umysłowi niższego szczebla, gospodynie domowe, mieszkańcy małych miast (od 21 tys. do 100 tys. ludności) oraz osoby deklarujące lewicowe poglądy polityczne.

Dzień Dziecka najbardziej lubią zapewne najmłodszy, a także rodzice, którzy starają się sprawić dzieciom radość. Częściej niż inni dzień ten za najważniejsze święto uznają kobiety, osoby w wieku 25-44 lata (do tej grupy należą najczęściej rodzice mający małe dzieci), pracownicy fizyczno-umysłowi, prywatni przedsiębiorcy oraz gospodynie domowe.

Listopadowe Święto Zmarłych za najważniejsze uznają najczęściej osoby w wieku 45-54 lata, mieszkańcy najmniejszych miast (do 20 tys. ludności), rolnicy oraz osoby, które przynajmniej raz w tygodniu uczestniczą w praktykach religijnych.

Rangę 11 listopada jako święta narodowego najczęściej dostrzegają ludzie starsi, w wieku powyżej 55 lat, mieszkańcy średniej wielkości miast (od 21 tys. do 100 tys. ludności), osoby z wykształceniem wyższym, kadra kierownicza i inteligencja, a także pracownicy umysłowi niższego szczebla oraz badani deklarujący prawicowe poglądy polityczne.

Święto Kobiet wskazywane jest jako bardzo ważny dzień najczęściej przez ludzi młodych (do 24 lat), pracowników fizyczno-umysłowych, robotników niewykwalifikowanych oraz rolników, a także przez uczniów i studentów.

Polacy są przywiązani do rocznic i świąt. Najważniejszym dniem dla większości ankietowanych okazał się 1 listopada, czyli Święto Zmarłych. Za najpopularniejsze święta, z wyjątkiem 3 maja, uznali badani te, które nie mają bezpośredniego związku z wydarzeniami politycznymi naszego kraju.

Najmniejszą wagę przywiązują respondenci do dni upamiętniających wydarzenia historyczne nie akceptowane przez część społeczeństwa: uchwalenie manifestu PKWN czy wprowadzenie stanu wojennego.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Które z poniższych świąt, rocznic są dla Pana(i) osobiście najważniejsze? Proszę wybrać nie więcej niż trzy odpowiedzi

(%)

	8 marca	1 maja	3 maja	8 maja	1 czerwca	22 lipca	1 sierpnia	1 września
Ogółem	32	8	35	17	29	2	8	23
Płeć								
Mężczyźni	30	10	39	18	21	3	9	26
Kobiety	34	7	32	16	35	2	7	21
Wiek								
do 24 lat	51	12	25	20	27	2	10	34
25-34	39	6	30	10	40	2	6	27
35-44	37	7	29	18	34	1	5	18
45-54	23	10	39	15	31	1	8	17
55-64	22	7	50	17	19	3	12	22
65 lat i więcej	18	7	42	21	15	5	10	23
Miejsce zamieszkania								
Wieś	35	9	36	14	21	2	5	22
Miasto do 20 tys.	35	7	34	13	27	2	8	19
od 21 do 100 tys.	36	6	36	23	30	1	8	24
101-500 tys.	31	10	31	16	38	3	9	25
501 tys. i więcej mieszk.	19	6	37	19	35	2	18	25
Region								
Północny	40	10	31	14	35	3	5	22
Zachodni	40	11	42	20	37	2	8	19
Środkowo-zachodni	34	10	36	20	25	2	9	28
Środkowy	27	6	30	21	29	0	16	23
Wschodni	34	6	41	12	20	4	6	20
Południowo-wschodni	26	5	37	12	24	3	5	25
Południowo-zachodni	32	11	31	14	31	3	5	24
Wykształcenie								
Podstawowe	33	7	36	15	24	2	7	21
Zasadnicze zawodowe	38	11	32	15	31	2	5	23
Średnie	32	9	34	20	32	2	9	25
Wyższe	15	2	47	14	28	1	21	21
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	16	0	38	15	29	0	19	25
Prac.umysł.niż.szczębla	33	7	34	22	26	1	8	23
Pracownicy fiz.- umysł.	55	8	32	19	41	2	2	20
Robotnicy wykwalifikowani	23	8	42	18	28	0	2	22
Robotnicy niewykwalifik.	46	14	19	14	32	2	4	28
Rolnicy	40	16	36	15	22	0	2	20
Prywatni przedsiębiorcy	36	12	35	14	45	1	5	33
Bierni zawodowo								
Renciści i emeryci	23	7	43	17	20	3	11	22
Uczniowie i studenci	57	7	25	11	24	7	26	37
Bezrobotni	39	8	26	10	35	1	5	20
Gospodynie domowe i inni	28	12	26	30	47	2	2	18
Pracujący poza rolnictwem								
Sfera budżetowa	32	5	31	14	33	1	10	24
Sektor państwowy	33	11	31	18	28	2	3	21
Sektor prywatny	34	9	38	17	35	1	7	23
Spółdzielczość	41	2	34	20	27	0	10	32
Dochody na jedną osobę								
Poniżej 125 zł	39	8	30	11	35	2	4	21
125 - 199	34	11	34	16	32	2	4	23
200 - 274	31	5	33	18	26	2	8	23
275 - 324	34	8	42	14	27	2	8	17
325 i powyżej	25	9	39	22	25	2	15	29
Ocena własnych war. mater.								
Złe	32	9	32	16	27	2	6	22
Średnie	32	8	38	17	30	2	6	23
Dobre	36	7	36	17	29	1	20	30
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	27	3	48	12	29	0	5	22
Raz w tygodniu	31	8	35	16	26	2	8	23
Kilka razy w roku	37	11	32	17	35	3	9	20
W ogóle nie uczestniczy	33	8	38	20	26	4	10	33
Poglądy polityczne								
Lewica	28	21	31	25	26	3	7	26
Centrum	34	5	38	16	29	2	9	23
Prawica	27	3	46	16	26	1	13	25
Trudno powiedzieć	38	7	27	11	32	2	5	21

Tabela 1 (cd.)

(%)

	1 listo- pada	11 listo- pada	4 grudnia	13 grudnia	Inne święto	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	64	25	10	7	21	1	1171
Płeć							
Mężczyźni	60	29	11	7	21	1	554
Kobiety	68	22	10	7	22	0	617
Wiek							
do 24 lat	56	21	11	4	11	0	162
25-34	62	19	8	10	25	1	226
35-44	68	25	14	7	21	1	258
45-54	70	26	15	5	22	0	185
55-64	65	31	5	7	23	0	181
65 lat i więcej	63	29	6	5	25	1	154
Miejsce zamieszkania							
Wieś	69	22	9	6	27	0	441
Miasto do 20 tys.	75	20	8	5	26	2	148
od 21 do 100 tys.	56	31	11	7	16	0	215
101-500 tys.	62	26	15	6	16	0	228
501 tys.i więcej mieszk.	52	28	6	12	15	0	138
Region							
Północny	57	28	12	9	25	0	127
Zachodni	63	27	7	2	9	1	144
Środkowozachodni	61	21	9	7	26	0	171
Środkowy	57	20	9	7	28	1	217
Wschodni	75	31	9	6	24	0	139
Południowo-wschodni	70	31	5	8	27	2	190
Południowo-zachodni	68	21	20	8	11	0	184
Wykształcenie							
Podstawowe	66	19	11	5	27	0	408
Zasadnicze zawodowe	66	22	14	7	17	1	319
Średnie	62	31	8	6	20	0	354
Wyższe	59	42	4	12	22	1	90
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier.,inteligencja	66	35	6	8	26	0	70
Prac.umysł.niż.szczebla	65	34	5	9	20	1	107
Pracownicy fiz.- umysł.	60	10	15	6	18	1	82
Robotnicy wykwalifikowani	66	30	15	5	19	0	101
Robotnicy niewykwalifik.	61	23	12	7	22	0	75
Rolnicy	73	19	14	3	23	2	86
Prywatni przedsiębiorcy	62	27	13	4	11	0	48
Bierni zawodowo							
Renciści i emeryci	66	27	8	6	24	0	357
Uczniowie i studenci	58	27	5	0	5	0	53
Bezrobotni	61	18	12	14	20	2	124
Gospodynie domowe i inni	61	13	14	0	32	0	61
Pracujący poza rolnictwem							
Sfera budżetowa	69	34	5	9	27	1	146
Sektor państwowy	66	16	15	6	22	0	136
Sektor prywatny	64	29	12	4	14	1	173
Spółdzielczość	48	33	14	17	14	0	45
Dochody na jedną osobę							
Poniżej 125 zł	69	16	10	10	21	1	224
125 - 199	64	23	9	9	20	1	193
200 - 274	64	25	9	6	27	0	312
275 - 324	62	35	12	6	20	0	162
325 i powyżej	59	30	11	4	18	0	212
Ocena własnych war. mater.							
Złe	67	20	12	8	24	1	481
Średnie	63	29	9	6	22	0	526
Dobre	59	28	9	6	12	0	156
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	68	30	7	7	20	0	67
Raz w tygodniu	70	26	10	7	22	0	700
Kilka razy w roku	57	22	12	4	20	1	285
W ogóle nie uczestniczy	41	23	9	8	22	1	116
Poglądy polityczne							
Lewica	54	23	13	4	18	1	234
Centrum	65	29	8	7	18	0	341
Prawica	64	33	13	9	17	0	263
Trudno powiedzieć	71	16	8	6	31	1	332